

A Biblia keletkezéstörténete és hermeneutikája

5. A Biblia mint könyv története

A Biblia Izrael népe történetében

- Isten beszédének írásba foglalása: i. e. XV. századtól (előtte: szóbeli áthagyományozás)
- A bűn megsokasodása – szükségessé vált az írásba foglalás
- Zsidóság: általában fontosnak tekintették a kinyilatkoztatást
- Szombatonként felolvasások a zsinagógákban, évente három nagy ünnep Jeruzsálemben (páska, hetek ünnepe, pünkösd)
- Tudtak írni-olvasni a zsidók (tömeges analfabétizmus: csak a középkorra jellemző)
- Ugyanakkor állandó reformációra volt szükség, mert eltértek a Bibliától (visszatérés Isten üzenetéhez)

Hat nagy reformidőszak Izrael népe történetében

- 1. Sámuel (i. e. XII–XI. század)
- 2. Dávid–Salamon kora (i. e. XI–X. század)
- 3. Illés (i. e. IX. század)
- 4. Ezékiás (i. e. 715–686)
 - A páskaünneplés elhanyagolása (szép lassan elfeledkeztek róla)
 - Ezékiás kezdeményezése: második hónap 14-én ünnepeljék ezt meg
 - A templom megtisztítása, a bálványok lerombolása és kiirtása
- 5. Jósiás (i. e. 640–609)
 - A bálványok kiirtása, a templom felújítása
 - „megtalálták az Úr törvénykönyvét” (2Krón 34,14)
- 6. Ezsdrás–Nehémiás kora
 - Nehémiás könyve 8. fejezete: Isten beszédének tanítása és hatása

A Talmud kialakulása

- Közös bennük: a reformok egyike sem volt hosszú életű
- Intertestamentális kor: a rabbinikus hagyomány előtérbe kerülése (szóbeli hagyomány: Midrás)
- Biblia helyett: a Biblia értelmezése – erre kerül át a hangsúly
- A magyarázatokat rögzítik = Misna
- A Misna magyarázata: Gemára
- Tóra + Misna + Gemára = Talmud (tisztá víz – bor – fűszerbor)
- Végleges rögzítése: i. sz. IV–V. század
- Két nagyobb reformmozgalom:
 - 1. chászidok („kegyesek”, i. e. II. századtól) – egyfajta érzelmi vallásosság, Talmud-ellenesek lesznek
 - 2. karaiták („írásbúvárok”, i. sz. VIII. századtól)
- A hagyomány háttérbe szorítja a kinyilatkoztatást

A Biblia a kereszténység korában – ókor és középkor

- Folyamatos eszmei támadások a Biblia ellen (gnoszticizmus, görög filozófia)
- Többfajta írásértelmezés gondolata
- Allegorizáló írásmagyarázat megjelenése (Alexandriai Philón, Origenész) – mindennek rejtett értelme van, és egy eljövendő üdvtörténeti eseményre utal
- Emellett: tropologikus (erkölcsi) és anagogikus (magasztos) értelmezés megjelenése
- Egy példa: Az irgalmas samaritánus példázata, Augustinus értelmezése
- Középkor: teljesen háttérbe szorul a Biblia
- Nagy teológusok írásai (pl. Augustinus, Aquinói Tamás)

A reformáció és a Biblia elterjedése

- Biblia-fordítások nagy szerepe!
- De: a reformáció nem adja igazán a nép kezébe a Bibliát – egyfajta óvatosság a reformátorok részéről is
- Katolikus egyház: a tridenti zsinat állásfoglalása
 - Biblia és szenthagyomány: egyik sem lehet meg a másik nélkül, a kettő szorosan összetartozik
- Protestáns ortodoxia (XVII. század) és bibliakritika (XVIII. századtól)
- A Biblia elterjedése: XIX. századtól
 - 1804: Brit és Külföldi Bibliatársulat
 - 1816: Amerikai Bibliatársulat
- „Bestseller ohne Leser”